

ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ ЗА УЧАСТЮ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ В УКРАЇНІ

*Примаченко Г. О., Гончарук Г. В., Завірюхіна Ю. В.,
Нечмоглод В. О., Федоров В. О.*

Український державний університет залізничного транспорту

Abstract. *The volume of cargo transportation was carried out and its dynamics in recent years were studied. The nomenclature of cargoes provided for transportation today has been studied. The state of export, import and transit logistics in Ukraine is considered. Transportation in the direction of seaports and border crossings with neighboring countries in the direction of Europe was analyzed.*

У останні роки Україна потерпала від світового спалаху коронавірусної хвороби, а зараз від повномасштабного військового вторгнення, ці фактори значно вплинули на обсяги вантажних перевезень як залізничним транспортом, так і іншими видами транспорту у сторону їх суттєвого зменшення. На підставі проведеного аналізу, найбільше падіння вантажних перевезень було у березні 2022 р. – близько 8,3 млн т. Середньомісячні перевезення протягом наступних місяців істотно поліпшилися – середньомісячні перевезення у квітні – грудні склали 10,5 млн т, за аналогічними показниками 2021 року вони значно менші (27,2 млн т).

За 2021-2022 роки залізничні перевезення за вантажною номенклатурою теж значно змінилися. Спостерігається найбільше скорочення перевезень залізних та марганцевих руд на 59,1% або 45,9 млн т через причини втрати металургійних потужностей, а також втрати шахт на окупованих територіях. Із тих самих причин зменшилися перевезення кам'яного вугілля на 57,6% (12,5 млн т). Перевезення будівельних матеріалів скоротилися на 65,3% (42,9 млн т). Перевезення зерна та продуктів помолу показує найнижче скорочення в перевезеннях на 14,1 % (4,7 млн т).

З початком війни експортна, імпортна та транзитна логістика зазнала суттєвих змін. Транзит та імпорт вантажів відбувся переважно з країнами СНД, але з більшістю цих країн було розірвано економічні зв'язки та розірване залізничне сполучення. Втрата промислових підприємств, блокування морських портів України, зменшення врожаю зернових культур, скорочення ВВП України на 30,4% через військове вторгнення [1], недостатня пропускна

спроможність залізничних переходів на заході України і неспроможність обслуговувати такий вантажопотік призвели до скорочення експорту на 47,1 % (52,9 млн т), імпорту – на 69,5 % (28,2 млн т), транзит зазнав скорочення на 76,9 % (8,8 млн т).

До військової агресії АТ «Укрзалізниця» щомісяця перевозила в напрямку морських портів приблизно 3,5-4 млн т зернових вантажів. Щодобове навантаження зернових вантажів складало близько 75-50 тис. т [2].

За офіційними даними АТ «Укрзалізниця» внутрішні перевезення вантажів в червні 2023 року в порівнянні з 2022 роком зросли на 40,6%, при тому і зріс експорт на 24,3%. Відповідно до цього в червні 2023 року лідерами за обсягами перевезень стали зернові вантажі, будівельні матеріали, кам'яне вугілля, залізна та марганцева руда.

Перевезення зернових вантажів у червні 2023 року зросли на 48,4% (до 2 млн т), будівельних матеріалів — на 87% (до 3,1 млн т), кам'яного вугілля – на 16,3% (до 2,3 млн т), залізної й марганцевої руди – на 2,8% (до 2 млн т) [3]. Якщо поглянути на порівняльну динаміку, то згідно з цим збільшено і середньодобове навантаження на 25,3% з аналогічним періодом 2022 року. Якщо порівняти поточний рік, то показник виріс на 10%. За червень 2023 року було перевезено 12,4 млн т вантажів. Розглянувши структуру експортних перевезень за 2023 рік можна побачити, що найбільше було перевезено руди залізної і марганцевої (1,43 млн т) і також зернових вантажів (1,43 млн тон).

З початку широкомасштабного вторгнення вантажопотік істотно змінився. Більшість морських портів заблоковано. Із них тільки чотири порти змогли працювати (Усть-Дунайськ, Ізмаїл, Рені, Кілія), але тільки до двох проведена залізниця – Рені та Ізмаїл. Всього в Україні АТ «Укрзалізниця» має 13 прикордонних переходів із суміжними країнами у напрямку Європи. Розпочав свою роботу залізничний прикордонний перехід Березине-Басарабська між Україною та Молдовою. Найбільше переходів між Україною та Польщею: тут знаходяться 6 стиків, з яких працюють 4. Передача вагонів проводиться по переходах Ягодин – Дорогуськ, Ізов – Грубешів, Мостиська-2 – Медика та Рава-Руська – Верхрата. Загалом обсяги перевезень вантажів тут минулого року зросли більш ніж на третину [4].

Напрямок мультимодальних перевезень в Україні це перспектива для самої транспортної системи країни, для розвитку конкурентоспроможності на світовому ринку транспортних послуг. Мультимодальні перевезення в Україні з використанням контейнерів знаходиться на початковому рівні. Україна від Європейського Союзу

та інших більш розвинених країн відстає за обсягами контейнеризації у 20-30 разів і перебуває за рейтингом конкурентоспроможності на 85-му місці у світі, а за індексом логістичної ефективності – на 66-му. Близько 15% вантажів за період 2018-2021 рр. переміщувалися у контейнерах. Практично у 50% контейнерів перевозяться вантажі у внутрішньому сполученні – 43 %, на експорт – 29 %, імпорт – 28 %. Переважно транспортують зерно 55 %, у тому числі чорні метали – 13 %, олію – 11 % і жмих – 5 %.

Висновки

Залізничний транспорт займає важливе місце, у тому числі і в мультимодальних перевезеннях, яке є невід'ємною частиною сьогодення. Головна перевага мультимодальних перевезень над звичайною взаємодією видів транспорту є збереження автомобільних доріг, економія пального та збереження навколишнього середовища, крім того до переваг входить збереження вантажу, а також зменшення часу та витрати на прикордонних та митних терміналів. Із-за нестабільності в політичній ситуації в Україні, основна проблема, яка виникає на сьогоднішній день – зміна транспортно-логістичних маршрутів, руйнування інфраструктури та заблокування портів.

Список використаних джерел

1. *Мінекономіки попередньо оцінює падіння ВВП в 2022 році на рівні 30,4%* / Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=4470bafb-5243-4cb2-a573-5ba15d9c8107&title=MinekonomikiPoperedno> (Assessed: 03.10.2023).
2. *Ткачов В. Залізнична логістика України: що змінила війна і до чого готуватися в піковий період сезону?* URL: <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/opinion/1526708> (Assessed: 03.10.2023).
3. *Укрзалізниця в червні на третину наростила перевезення та на чверть – навантаження вантажів* URL: https://www.uz.gov.ua/press_center/up_to_date_topic/614887/ (Assessed: 03.10.2023).
4. *Копилов М. Чи достатньо Україні залізничних переходів з країнами Європи* URL: <https://www.railinsider.com.ua/chy-dostatno-ukrayini-zaliznychnyhperehodiv-z-krayinamy-yevropy/> (Assessed: 03.10.2023).